

Anayasa Mahkemesi Üyesi Kenan Yaşar'ın And İçme Töreni Açış Konuşması

Sayın Cumhurbaşkanım,

Değerli Konuklar,

And içme törenimize hoşgeldiniz diyor, sizleri en içten duygularımla, saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle yeni üyemiz Kenan Yaşar'ı tebrik ediyor, üyeliğinin kendisi, ailesi, Mahkememiz, ülkemiz ve milletimiz için hayırlı olmasını temenni ediyorum. Sayın Yaşar'ın serbest avukatlık ve baro başkanlığı görevlerinde edindiği tecrübeyle Anayasa Mahkemesine önemli katkılar yapacağına inanıyorum.

Bilindiği üzere Anayasa Mahkemesi üyelerinin görevi yemin metninde özetlenmiştir. Yasama ve yürütme yetkisini kullananlar gibi Anayasa Mahkemesi üyeleri olarak bizler de göreve başlarken Anayasayı ve temel hak ve özgürlükleri koruyacağımıza dair söz veriyoruz.

Bu sözün manevi şahsiyetin en değerli unsurları olarak kabul edilen namus ve şeref üzerinden verilmesi, aslında korunması gereken değerlerin bireysel ve toplumsal hayatımız bakımından vazgeçilmez olduğunu göstermektedir. Gerçekten de devletin varlık nedeni insanın huzur ve mutluluğunu sağlamaktır. Bunun yolu da hukukun üstünlüğünün sağlanması suretiyle temel hak ve özgürlüklerin korunmasından geçmektedir.

Temel hak ve özgürlükler zaman ve mekân bakımından bazı değişikliklerden geçerek günümüze ulaşmış ve bugün insanlığın ortak değerleri haline gelmiştir. Evrensel ve bölgesel insan hakları sözleşmelerinin daha ziyade geçen yüzyılın ikinci yarısından itibaren ortaya çıktığı doğrudur. Bununla birlikte toplumsal bir varlık olan insanın birtakım haklara sahip olduğu, hatta devletin varlığını sürdürmesinin bu hakların korunmasına bağlı olduğu düşüncesi tarihsel olarak çok daha geriye gitmektedir.

Bu anlamda hak ve adalet eksenli düşüncenin izlerini ve uygulamasını medeniyet havzamızda ve ruh köklerimizde bulmak zor değildir. Sözelimi İbn Haldun, *Mukaddime*'de insanın haklarının ve hukukunun korunmadığı durumlarda devletin zarar göreceğini söylemiştir.

Daha önemlisi İbn Haldun, insanların haklarının yargısal olarak korunması gerektiğini ve bu konudaki sorumluluğun hâkimlerde olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle İbn Haldun'u sadece sosyolojinin kurucusu değil, aynı zamanda insan hakları yargısının fikrî öncülerinden biri olarak kabul etmek yanlış olmaz.

Sayın Cumhurbaşkanım,

İnsanın hakları, hukuk ve adalet üzerine *Mukaddime*'de söylenenlerin benzerlerini, devlet geleneğimizde önemli yere sahip olan siyasetnamelerde de bulmak mümkündür. Nizâmülmülk'ten Tunuslu Hayreddin Paşa'ya kadar yönetim üzerine düşünen hemen herkes adaletin tesisi ile temel hakların korunmasının toplum ve devlet hayatının devamı bakımından hayati derecede önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Öte yandan tarihsel tecrübe adaletin sağlanmasının bir söz ya da söylem değil eylem meselesi olduğunu göstermiştir. Adaletin gerçekleşmesi, gerçekleştiğinin de görülmesi gerekir. Eylem olarak adalet hakkaniyete uygun tarafsız bir yargılama yaparak hakkı tespit etmeyi ve tespit edilen hakkı teslim etmeyi gerektirmektedir.

Bu vesileyle, kelimenin bütün zenginliğiyle “*hak*”kı tespit ve teslim anlamında adaletin önemini çok iyi anlatan iki tarihî mektuba kısaca değinmek istiyorum.

Bunlardan ilki Halife Hz. Ömer'in Basra'ya hâkim olarak tayin ettiği Ebu Musa'ya yazdığı ve yargılama hukukunun temel esaslarını özlü bir şekilde anlattığı mektuptur. Bu mektupta Hz. Ömer hâkimin önüne gelen davada taraflara bakışlarında bile eşit davranmak suretiyle karar vermesi, ardından da verdiği kararı uygulaması gerektiğini söyler. Zira Hz. Ömer'e göre “*Uygulanmayan bir hakkı söylemenin, icra edilmeyen bir hükmü vermenin faydası yoktur.*”

Adaletin önemine dair ikinci mektup, Osmanlı Devleti'ni yaklaşık yarım asır boyunca yöneten Kanuni Sultan Süleyman'ın Gazi Bâli Bey'e gönderdiği Hatt-ı Hümayûndur. Kendisinden vezirlik talep eden bürokratını Kanuni şöyle uyarmıştır: “*Her şeyin başı adalettir. Adaletle hükmedersen her günün ibadete sayılır... Eğer hükmünün geçtiği yerlerde yapılan zulümden ve haksızlıktan dolayı kıyamet gününde azar işitirsek senin eteğine yapışırım.*”

Bu mektupların mesajı açıktır. Mülkün de memleketin de temeli adalettir. Birey, toplum ve devletin huzur içinde varlığını devam ettirebilmesi hukukun üstünlüğünün sağlanmasına, adil bir yönetimle hakkın tespiti ve teslimine bağlıdır.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Bilindiği üzere günümüzde anayasal adaletin sağlanmasında ve temel hakların korunmasında anayasa mahkemeleri önemli bir rol oynamaktadır. Bu anlamda kuruluşunun üzerinden altmış yıl geçen Türk Anayasa Mahkemesi de özellikle bireysel başvurunun kabulüyle birlikte temel hak ve özgürlükleri koruma görevini en iyi şekilde yerine getirmenin gayreti içindedir.

Mahkememiz gerek norm denetiminde gerekse bireysel başvuru ve diğer işlerde hak eksenli yaklaşımla kararlar vermeye devam etmektedir. Bu kararlarda yaşam hakkından, adil yargılanma hakkına, özel hayata saygı hakkından ifade özgürlüğüne kadar, Anayasa ve kanunlarla güvence altına alınan insanımızın temel hak ve hürriyetlerinin demokratik hukuk devletinin vazgeçilmez unsurları olduğu vurgulanmaktadır.

Belirtmek gerekir ki, 2010 Anayasa değişikliğiyle hukuk sistemimize giren ve 2012 yılından itibaren uygulamaya geçen bireysel başvuru yolu, ülkemizde hakkın tespiti ve teslimi anlamında adaletin tecellisine çok önemli katkılar yapmıştır ve yapmaya devam etmektedir. Anayasa Mahkemesinin kararlarında vurgulandığı üzere bireysel başvuru kurumu temel hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesinde bireylere en üst düzeyde güvence sağlamaktadır.

Diğer yandan bireysel başvurudaki on yıllık tecrübemiz, bize bu hak arama yolunun etkili olabilmesinin verilen ihlal kararlarının yerine getirilmesine bağlı olduğunu göstermiştir. Anayasa Mahkemesi, yargı kararlarının icrasının yargılama sürecinin tamamlayıcı unsuru olduğunu, kararın uygulanmaması hâlinde yargılamanın da bir anlamının kalmayacağını belirtmiştir. Yargılamanın anlamsız hale geldiği yerde ise toplumun hukuka ve yargıya olan güveninin zedeleneceği açıktır.

Önemine binaen sıklıkla vurguladığımız üzere, bireysel başvurunun amacı sadece başvuruya konu somut ihlalin giderilmesi değildir. Bunun yanında bireysel başvurunun objektif etkisi, ihlal kararlarının dikkate alınarak aynı konuda ortaya çıkabilecek yeni ihlallerin önlenmesini gerektirmektedir.

Bu noktada Anayasa Mahkemesinin ihlalin kaynağına ilişkin tespitleri önem kazanmaktadır. Hak ihlali yerleşik idari uygulamadan, yargısal yorumdan veya bizzat kanundan kaynaklanabilmektedir. İhlalin kaynağına göre idarenin, yargı veya yasama organının harekete geçerek Anayasanın ihlaline neden olan sorunu ortadan kaldırması ve benzer ihlalleri önlemesi beklenmektedir.

Sonuç olarak, hukuk sistemimiz açısından büyük bir kazanım olan bireysel başvurunun sürdürülebilmesi verilen kararların yeni ihlalleri önleyecek şekilde uygulanmasına bağlıdır. Bu da hiç kuşkusuz idarenin, mahkemelerin ve yasama organının sadece somut ihlali gidermekle yetinmeyip yeni ihlallerin önlenmesine yönelik tedbir almasını gerektirmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Değerli konuklar,

Bu vesileyle bireysel başvurunun hukuk sistemimize kazandırılmasında ve etkili şekilde uygulanmasında emeği geçen herkese, tüm kurum ve kuruluşlarımıza şükranlarımı sunuyorum. Bu

kapsamda temel hak ve özgürlükleri koruma görevini yerine getirmek için fedakârca çalışan Başkanvekillerimize, üyelerimize, raportörlerimize ve tüm personelimize katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

Aynı şekilde geçen hafta emekliye ayrılan üyemiz Celal Mümtaz Akıncı'ya da bir kez daha teşekkür ediyor, diğer emeklilerimizle birlikte kendisine sağlıklı ve mutlu günler diliyorum. Ayrıca geçtiğimiz dönem içinde vefat eden emekli üyelerimizden Erol Cansel, Cafer Şat, Lütfi Tuncel ve Yavuz Nazaroğlu ile diğer mensuplarımıza Allah'tan rahmet, yakınlarına başsağlığı diliyorum.

Aslında emeklilik ve ölümler aynı zamanda bize ifa ettiğimiz görevlerin geçici olduğunu bir kez daha hatırlatıyor. Başlayan her şey bitiyor. Önemli olan bu kubbede hoş bir sadâ bırakabilmektir.

Bu duygu ve düşüncelerle üyemiz Kenan Yaşar'ı bir kez daha tebrik ediyor, yeni görevinde başarılar diliyorum. Sizlere de teşriflerinizden dolayı şükranlarımı sunuyor, sağlık ve afiyet temenni ediyorum. 16.2.2022

Zühtü ARSLAN
Anayasa Mahkemesi Başkanı